Pregledni rad
615.851.8:78
78:615.851.8
DOI
Primljeno: 3.12.2025.

Autori zadržavaju autorska prava i daju časopisu pravo prvog objavljivanja pod CC-BY 4.0 licencom koja dopušta drugima dijeljenje rada uz priznanje autorstva rada i početne objave u časopisu.

Primjena pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima: fenomenološki osvrt na modele i metode muzikoterapije te izazove autorskog prava u muzikoterapijskom procesu

LUCIJA HRSTIĆ

[1] Srednja škola Stolac, Ulica kneza Domagoja b.b., 88360 Stolac BiH
Centar za odgoj, obrazovanje i podršku „Los Rosales“, 88000 Mostar, BiH
Doktorska škola Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Trg Svetog Trojstva 3, 31000, Osijek, Republika Hrvatska
e-pošta: lucijahrstic@gmail.com;

Sažetak U ovom radu predstavljena su dosadašnja vlastita istraživanja o primjenu muzikoterapije na području Bosne i Hercegovine (BiH) i Hrvatske kroz sistematizaciju triju objavljenih radova u sklopu doktorskog studija Kulture i umjetnosti na Doktorskoj školi Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Radovi su usmjereni na sociokulturni kontekst muzikoterapije kao discipline na području BiH i Hrvatske te donose tri međusobno povezana aspekta promatranja discipline: primjenu pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima; primjenu zakona autorskog prava na skladbe nastale u muzikoterapijskom procesu te osvrt na modele i metode muzikoterapije u prizmi fenomenologije tijela i umjetnosti. Primjenom komparativne i analitičke metode prikazani su: načini primjene pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima; osvrt na primjenu zakona autorskog prava u muzikoterapijskom procesu te najpoznatiji modeli i metode u muzikoterapiji u fenomenologiji tijela i umjetnosti. Ovaj je rad još samo jedan korak u potvrdi multidisciplinarnog pristupa muzikoterapiji kroz povezanost umjetnosti, fenomenologije i pravne struke. Kao takav može biti poticaj za nastavak srodnih istraživanja te time doprinijeti vlastitoj svrsi: većoj dostupnosti i regulaciji muzikoterapije kao discipline i zdravstvene usluge na području BiH i Hrvatske.

Ključne riječi: 1. multidisciplinarnost; 2. muzikoterapija; 3. muzikoterapijski proces; 4. primjena; 5. sistematizacija.

The Application of Singing in Music Therapy Activities: A Phenomenological Review of Models, Methods, and Copyright Challenges in the Music Therapy Process

LUCIJA HRSTIĆ

[1] Stolac High School, Ulica kneza Domagoja b.b. (no number), 88360 Stolac, Bosnia and Herzegovina
Center for Upbringing, Education and Support "Los Rosales", 88000 Mostar, Bosnia and Herzegovina
Doctoral School, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Trg Svetog Trojstva 3, 31000 Osijek, Republic of Croatia
e-mail: lucijahrstic@gmail.com;

Abstract This paper presents current research on the application of music therapy in Bosnia and Herzegovina (BH) and Croatia through a consolidated review of three published studies within the doctoral program in Culture and Arts at the Doctoral School Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. The studies focus on socio-cultural context of music therapy as a discipline in BH and Croatia, addressing three interconnected aspects: the application of singing in music therapy activities; the application of copyright law to compositions created during the music therapy process; and overview of music therapy models and methods through the lens of phenomenology of the body and art. By employing comparative and analytical research methods, this paper highlights diverse approaches to integrating singing into music therapy, examines legal reflection on copyright within the therapeutic process and the most prominent music therapy models and methods within the framework of the phenomenology of body and art. This work represents a further step toward validating a multidisciplinary approach to music therapy by linking art, phenomenology and the legal profession. As such, it may serve as an incentive for further related research while contributing to its primary purpose: increasing the accessibility and regulation of music therapy as a discipline and healthcare service in Bosnia and Herzegovina and Croatia.

Keywords: 1. multidisciplinarity; 2. music therapy; 3. music therapy proces; 4. application; 5. systematization.

1 Uvod

U ovom radu pobliže je predstavljen i sistematiziran pregled dosadašnjih objavljenih (vlastitih) radova provedenih tijekom doktorskog studija. Prethodno provedena istraživanja i objavljeni radovi usmjereni su na sociokulturni kontekst muzikoterapije kao discipline na području Bosne i Hercegovine (BiH) i Hrvatske te donose tri međusobno povezana aspekta promatranja discipline: primjenu pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima; primjenu zakona autorskog prava na skladbe nastale u muzikoterapijskom procesu te osvrt na modele i metode muzikoterapije u prizmi fenomenologije tijela i umjetnosti.

Istraživačko pitanje rada predstavlja uvid u trenutačno stanje primjene muzikoterapije kao profesije na području BiH i Hrvatske te preporuke za srodne primjene i istraživanja utemeljena na dostupnosti dosadašnje objavljene znanstvene literature. Zbog preglednosti rad donosi popis literature nešto novijeg datuma, objavljene na području Hrvatske, BiH i inozemstva (Velike Britanije i SAD-a) i to u razdoblju od 1999. do 2024. godine.

Artikulacija teorijskog uporišta zasniva se na interdisciplinarnom pristupu muzikoterapiji kroz povezanost glazbene umjetnosti, fenomenologije tjelesnosti i pravne struke u jedinstvenu cjelinu koja do sada u ovakvom aspektu nije objedinjena i dovoljno istražena. Pristup muzikoterapiji kroz glazbenu umjetnost u ovom radu se očituje u razmatranju primjene pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima. Pravni aspekt zastupljen je u prikazu zaštite autorskih prava i slobodnog korištenja skladbi u muzikoterapijskom procesu.

Fenomenološki pristup muzikoterapiji zasniva se na osvrtu primjene najpoznatijih modela muzikoterapije u provedbi kliničke prakse na području BiH i Hrvatske te njihovoj povezanosti s aspektima pokreta i tjelesnosti. Istraživanja primjene pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima te autorskih prava u muzikoterapijskom kontekstu također su ograničena na područje BiH i Hrvatske. Budući da se radi o opisu i analizi najčešće primjene muzikoterapije, riječ je o kvalitativnom istraživanju.

Osim toga, muzikoterapija je znanstvena disciplina i klinička profesija koja nosi uporište i u drugim znanostima (psihologiji, sociologiji, fizici i sl.) te kreativnim terapijama i umjetnosti.

Nakon Uvoda, drugo poglavlje predstavlja teorijska uporišta rada dok rezultati opisani u 4. poglavlju rada donose opći prikaz muzikoterapije kao discipline kao i kratak osvrt na primjenu muzikoterapijskih modela i metoda zastupljenih na području Hrvatske i BiH, opisuje istraživanje provedeno kroz primjenu pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima prema sudjelovanju muzikoterapeuta. Četvrto poglavlje prikazuje primjenu zakona iz područja autorskog prava na slobodno korištenje skladbi u muzikoterapijskom procesu.

Zatim slijedi rasprava, potom zaključak istraživanja te pregled literature. Ranije provedena istraživanja potvrđuju muzikoterapiju kao interdisciplinarnu i mladu profesiju koja se počela razvijati u 2. polovici 20. stoljeća. Dok je u Hrvatskoj razvoj muzikoterapije relativno na početku, a u BiH prekinut zbog društvenih i ekonomskih okolnosti; jasna je njezina uloga u poboljšanju kvalitete života korisnika te potreba za jednakim mogućnostima regulacije muzikoterapije kao zdravstvene usluge u Europi.

Teorijska polazišta u radu ogledaju se u nekoliko srodnih interdisciplinarnih područja: muzikoterapiji, kreativnim terapijama, primjeni umjetničke interpretacije i fenomenologije pokreta u umjetničkom kontekstu te načinima zaštite autorskih prava skladbi korištenih u muzikoterapijskom radu. Povezanost im također pruža i geografsko područje istraživanja na prostoru Hrvatske i BiH kao i način razvoja muzikoterapije kao profesije u odnosu na europski kontekst.

Tako i korištena literatura donosi popis autora iz oblasti muzikoterapije, autorskog prava, kreativnih terapija, glazbene pedagogije i radove hrvatskih znanstvenika o primjeni muzikoterapije na ovom prostorima. Također, rad donosi kratak prikaz i definiranje muzikoterapije kao discipline uz najčešći kontekst njezine primjene u praksi (praktičan terapijski te znanstveni i umjetnički rad).

Višestruka primjena muzikoterapije i njezina interdisciplinarnost otvaraju mogućnosti provedbe različitih oblika istraživanja kojima se također pojašnjava i sociokulturni kontekst muzikoterapije kao discipline na ovim prostorima.

2 Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Uz sistematizaciju triju prethodno objavljenih radova, svrha i cilj rada je postizanje jasnijeg uvida i trenutačne primjene muzikoterapije u pravnom, kulturološkom i umjetničkom kontekstu na području Hrvatske i BiH.

Cilj istraživanja predstavlja predlaganje načina implementacije muzikoterapije kao profesije na području Hrvatske i BiH kroz interdisciplinarni pristup srodnih struka (prava, umjetnosti) uz poticanje na provedbu novih istraživanja. Cilj istraživanja moguće je promatrati kroz dva istraživačka problema: poteškoće i neujednačenu dostupnost relevantne znanstveno-stručne literature na ovim prostorima u odnosu na autore u inozemstvu kao i činjenicu nejednakog razvoja znanstvene djelatnosti o primjeni muzikoterapije u usporedbi između BiH i Hrvatske te najčešća područja dosadašnje primjene muzikoterapije.

U radu se izdvajaju dvije hipoteze. Prva hipoteza ističe neujednačen razvoj muzikoterapije na području BiH i Hrvatske, a druga predstavlja najčešća

područja dosadašnje primjene muzikoterapije (fenomenološki, umjetnički, znanstveni i pravni aspekt) te potrebu za njezinom regulacijom u okviru regulirane profesije i znanstvene usluge na ovim prostorima.

3 Metoda

U radu su primijenjene komparativna, analitička, deskriptivna i povijesna metoda uz sistematizaciju prethodnih istraživanja o najčešćim načinima primjene muzikoterapije na području Hrvatske i BiH.

Na taj način i uz sistemtizaciju triju prethodno objavljenih radova pruža se prilika jasnije pravne regulacije muzikoterapije kao profesije i zdravstvene usluge, omogućuje zaštita autorskih prava skladbi nastalih u muzikoterapijskom procesu te, u konačnici, pruža mogućnost primjene muzikoterapije na području Hrvatske i BiH s osvrtom na fenomenologiju tijela i umjetnosti te povezanost muzikoterapije s ostalim modalitetima kreativnih terapija. Ovaj rad također može poslužiti kao poticaj sličnih i srodnih istraživanja te razvoju novih spoznaja koje doprinose boljitku društva te nastanku nove relevantne znanstveno-stručne literature. Rad također može biti poticaj i drugim mladim znanstvenicima za istraživanje i obogaćivanje implementacije muzikoterapije u odgojno-obrazovnoj praksi na području BiH i Hrvatske.

4 Rezultati

Rezultati istraživanja predstavljeni su sistematizacijom prethodno provedenih istraživanja uz osvrt na definiranje muzikoterapije kao znanstvene discipline.

4.1 O muzikoterapiji

Muzikoterapija kao pojam općenito podrazumijeva primjenu glazbe i njezinih elemenata u najrazličitijim oblicima. Iako je od samih početaka civilizacije glazba imala snažan utjecaj na čovjeka, muzikoterapija se kao zdravstvena usluga i profesija počinje razvijati tek od druge polovice prošloga stoljeća. Svoj razvoj muzikoterapija najprije započinje u SAD-u, a potom se proširuje i na Europu. Na prostore Hrvatske dolazi 70-ih godina 20. stoljeća. Godine 1918. naziv „muzikoterapija“ spominje se prvi put, a prvu definiciju

discipline donosi Svjetska udruga za muzikoterapiju 1966. (*World Federation of Music Therapy* – WFMT) (Crnković i dr., 2020, str. 12).

Svaki muzikoterapeut uz opću i medicinsku edukaciju te psihoterapiju mora pokazati i razvijene vještine u sljedećim glazbenim disciplinama: teoriji glazbe i sviranju instrumenata te vještini spontane i zadane improvizacije. Kao primjer usavršavanja u sviranju više instrumenata, mogu biti poznati muzikoterapeuti poput Juliette Alvin i Paula Nordoffa. Pri tome je važno napomenuti kako vrsta glazbe u kojoj se budući muzikoterapeut prethodno obrazovao ne mora biti presudna za uspješnost muzikoterapijskog procesa (Bruscia, 1987, str. 19–20).

Svakako valja istaknuti profesionalnu asocijaciju za promicanje muzikoterapije koja pod vlastitim članstvom i organizacijom okuplja sve ostale profesionalne asocijacije na području Europe. Tako se u 2025. godini navode podaci o registraciji 47 članskih asocijacija, 6724 muzikoterapeuta u 34 europske države.[1]

Ako se osvrnemo na razvoj muzikoterapije u našem okruženju, on počinje osnivanjem udruga za promociju muzikoterapije, u čemu se ističu Hrvatska, Srbija i Mađarska. Tako je uz Srbiju i Hrvatska nešto kasnije započela proces integracije muzikoterapije kao discipline i zdravstvene usluge te su pokrenuta tri stupnja neformalne edukacije i osnovana Hrvatska udruga muzikoterapeuta koja je od 2014. i članica Europske konfederacije za muzikoterapiju (EMTC). U Hrvatskoj je 2016. pokrenut i prvi specijalistički studij Kreativnih terapija, smjer Muzikoterapija na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku.[2]

U razvoju muzikoterapije u susjednoj Bosni i Hercegovini uočava se potreba za inozemnim muzikoterapeutima. Kao najvažniji razlozi takva položaja ističu se: konfliktno društvo, intenzivan etnički utjecaj, poslijeratna tranzicija, ali i pokušaj ostvarenja razvoja muzikoterapije u manjim, ali geografski bitnim sredinama u BiH (Mostar i Sarajevo), no bez postojanja krovne udruge, asocijacije ili oblika državne organizacije edukacije u muzikoterapiji (Woodward, 2015, str. 11).

4.2 Provedba istraživanja o osvrtu na modele i metode muzikoterapije kroz prizmu fenomenologije tijela i umjetnosti

[1] *European Music Therapy Confederation* – EMTC. *Current status and membership*. Izvor: https://emtc-eu.com/about-the-emtc/, (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

[2] Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku. O studiju: Sveučilišni specijalistički studij Kreativne terapije, službena mrežna stranica studija. Preuzeto s http://www.uaos.unios.hr/poslijediplomski-specijalisticki-studij-kreativne-terapije/, (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

Istraživanje je provedeno tijekom 2022. i 2023. godine, a do spoznaja se došlo uvidom u trenutačnu muzikoterapijsku praksu na području Hrvatske i BiH kao i sistematizacijom znanstvene literature o modelima i metodama muzikoterapije koji se provode na navedenom području.

Općenito govoreći, metode predstavljaju način na koji korisnik i terapeut sudjeluju u terapijskom procesu, a modeli pristupe na kojima terapeut temelji plansku intervenciju. Metode u muzikoterapiji predstavljaju i način ostvarivanja odnosa između korisnika i terapeuta. Postoje dvije glavne metode primjene muzikoterapije: aktivna i receptivna. Aktivna muzikoterapija predstavlja aktivno sudjelovanje korisnika u ostvarenju zvuka te razvoj terapijskog odnosa s muzikoterapeutom. Najčešće se primjenjuje zbog razvoja socijalnih vještina i poticanja komunikacije zvukom ili pokretom kod osoba s različitim poteškoćama (npr. Alzheimerova bolest, teškoće koncentracije). Drugim riječima, muzikoterapijski pristup smatra se aktivnim kada korisnik sam proizvodi glazbu, izražava se zvukom, glasom, pokretom i tijelom oslobađajući tako i vlastitu kreativnost.

S druge strane, postoji i receptivna muzikoterapija koju se pogrešno naziva i pasivnom. No, takvo je shvaćanje neispravno budući da se radi o aktivnom slušanju glazbe koju za korisnika priprema i odabire terapeut, u suradnji s klijentom. Muzikoterapija u ovisnosti o izboru metoda pokazuje koristi primjene kod osoba s invaliditetom, osoba s poremećajem iz spektra autizma, Alzheimerove bolesti i depresije. U aktivnoj muzikoterapiji mjerni instrument je odgovor korisnika, a u receptivnoj upitnik uz izbor glazbe koju predlaže korisnik (Bulatović Stanišić, 2019, str. 7–8).

Odabir modela muzikoterapije ovisi o kliničkim indikacijama i kontraindikacijama, ciljevima i metodološkim smjernicama. Tako, na primjer, Vođena imaginacija i glazba predstavlja model muzikoterapije koji potiče imaginaciju tijekom slušanja glazbe. Analitička muzikoterapija, pak, definirana je kao alat kojim se istražuje unutarnji život klijenta, kako bi mu se omogućio daljnji samorazvoj i ispunjenje potencijala.

Neki od najpoznatijih modela muzikoterapije su: (1) Kreativna muzikoterapija (Nordoff – Robbins), (2) Terapija slobodnom improvizacijom, (3) Bihevioralna muzikoterapija i (4) Orff muzikoterapija (Bujanović i Martinec, 2019, str. 209).

Unutar muzikoterapijskih modela postoje i specifični postupci koje terapeut koristi pri oblikovanju intervencije. Riječ je o tehnikama muzikoterapije koje najčešće predstavljaju aktivnost u kojoj zajedno sudjeluju korisnik i

terapeut. Među najpoznatije tehnike muzikoterapije tako pripadaju zrcaljenje, podudaranje, dijalog, prizemljenje, pratnja i vođenje. Međutim, u pojedinim europskim jezicima postoji razlika u terminima modela, metoda, tehnika i pristupa što ovisi o jezičnoj formaciji te zastupljenim modelima u regijama Europe (Wigram i dr. 2002, str. 113.).

4.3 Povezanost modela muzikoterapije s elementima fenomenologije tijela i umjetnosti

Vrijedi istaknuti kako suvremena muzikoterapija kao znanost počiva na trima premisama:

(1) svi ljudi su urođeno muzikalni;

(2) muzikalnost je duboko ukorijenjena u ljudskom mozgu;

(3) na muzikalnost ne utječu ozbiljna neurološka oštećenja i traume mozga (Kovačević i Mužinić, 2015, str. 13).

Neurološka muzikoterapija (NMT) uključuje specifične, individualizirane i standardizirane intervencije za osobe s neurološkim oštećenjem ili ozljedom. Neurološka muzikoterapija razlikuje se od tradicionalnih modela muzikoterapije koji koriste glazbu za opće poboljšanje kvalitete života korisnika budući da se u neurološkoj muzikoterapiji glazba promatra kao neuroznanstveni model u kojem je glazba primarni jezik mozga. Prvi program Neurološke muzikoterapije proveden je 1999. godine i od tada se neprestano razvija i nadopunjuje novim intervencijama.[3]

Najsuvremeniji prikaz kroz neurološka istraživanja pružio je krajem 70-ih godina prošlog stoljeća neurolog i znanstvenik Oliver Sacks u svojim knjigama koje ujedno predstavljaju i zabilješke njegova kliničkog rada. Najpoznatija među njima svakako je knjiga „Muzikophilia – priče o glazbi i mozgu“. U njoj se Sacks dotiče djelovanja glazbe na ljudsko tijelo i um kao i prevencije određenih nasljednih bolesti. Donosi i znanstveni stav o glazbeno-neurološkim pojavama kao što su različiti oblici glazbenog sluha i sinestezija. Knjiga je zbog preglednosti i kronološkog bilježenja autorovih opažanja podijeljena u četiri dijela. Prvi dio donosi utjecaj glazbe na ljudski mozak pa tako čitamo o pojavi halucinacija, imaginacija i moždanih oluja. U drugom poglavlju opisuju se razine muzikalnosti, donosi neurološko promatranje glazbenog sluha (apsolutnog i relativnog) te pojašnjava sinesteziju u glazbenom okruženju. Treće poglavlje donosi prikaz razvoja pokreta i pamćenja koji su potpomognuti glazbenim okruženjem. Četvrto je poglavlje ujedno i zaključno poglavlje knjige, a govori o emocionalnoj

[3]MedRhytams Therapy. What is NRMT. Preuzeto s https://www.medrhythmstherapy.com/what-is-nmt (datum pristupa: 8. veljače 2026. godine).

identifikaciji kroz glazbu. U odnosu na prvo poglavlje detaljnije opisuje djelovanje glazbe na mozak dodajući znanstvenom opisu i identifikaciju osnovnih emocija. (Sacks, 2007, str. 9–16).

Iako Sacksove spoznaje daju veći doprinos medicini i neurološkoj znanosti, neka od njegovih ispitivanja (kao npr. o urođenoj muzikalnosti i glazbenoj memoriji) korištena su kao dokazne spoznaje pri potvrdi triju temeljnih premisa o muzikoterapiji. Time Sacks postaje jednim od začetnika neurološkog promatranja muzikoterapije što ga čini obaveznim štivom za stručno osposobljavanje u muzikoterapiji.

Nadalje, zajedničku poveznicu Neurološke i Orff muzikoterapije svakako valja tražiti u terapiji pokretom i plesom čiji su začetnici plesni pedagog Rudolf von Laban, njegova učenica Mary Wigman te bliska suradnica Carla Orffa Dorotee Günter. Dok je Rudolf von Laban poznat i u svijetu prihvaćen plesni pedagog koji je utjecao na promjenu dotadašnjeg shvaćanja umjetnosti, njegove učenice Mary Wigman i Dorotee Günter nastavljaju njegovo učenje osvješćujući pokret kroz glazbu. Djelomično srodna Labanovoj metodi analize pokreta je i plesna škola Dorotee Günter, bliske suradnice Carla Orffa. Riječ je o školi gimnastike, glazbe i plesa koja je zagovarala multisenzorno djelovanje i stvaranje glazbe kroz uporabu glasa i sviranja udaraljki izrađenih od prirodnih materijala, najčešće drveta (Hrstić, 2024, a, str. 51–52).

Orffov pristup razvoju djeteta kroz glazbu detaljnije je opisan i poznat kao Orff Schulwerk. O primjeni Orff Schulwerka u muzikoterapiji može se detaljnije čitati i u knjigama Gertrud Orff Glazba za djecu i Ključni koncepti u Orff muzikoterapiji: definicije i primjeri. Tako u knjizi Ključni koncepti u Orff muzikoterapiji: definicije i primjeri Gertrud Orff iznosi 7 koncepata Orff muzikoterapije koji potvrđuju multidisciplinarnost i multisenzornost Orff muzikoterapije. Riječ je o sljedećim konceptima: opažanje – doživljavanje, prepoznavanje, Gestalt – objekt, prostor – vrijeme, jezik, govor, komunikacija (Orff, 1990, str. 4–8).

4.4 Kratak pregled prethodno provedenih istraživanja o primjeni pjevanja u muzikoterapiji

Istraživanje je provedeno od lipnja do kolovoza 2022. godine. Upitnici su distribuirani digitalno, preko Google anketnoga obrasca.[4] Upitnik je bio

[4]Obrazac upitnika dostupan na linku: https://forms.gle/AqNsG42oUC5AZThZ8, (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

namijenjen ispitanicima koji aktivno djeluju u području muzikoterapije u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Važno je istaknuti da su se zbog malobrojnosti dostupnih studijskih programa u području muzikoterapije na ispitivanom području istraživanjem obuhvatili ispitanici koji provode muzikoterapijske aktivnosti bez obzira na prethodno formalno obrazovanje. Ukupno je sudjelovalo 39 ispitanika,), a anketni upitnik je imao 24 pitanja u tri kategorije: 1. opći podatci o ispitanicima (dob, spol, zanimanje, obrazovanje); 2. pitanja o vještinama i utjecaju pjevanja u muzikoterapiji; 3. preciziranje stanja i teškoća kod kojih pjevanje pomaže i koliko.

O strukturi ispitanika izneseni su sljedeći podaci:

> „Struktura ispitanika opisana je u odnosu na dob, spol i obrazovanje. S obzirom na dob ispitanici su podijeljeni u tri skupine. Ispitanici između 20 i 30 godina bili su zastupljeni s 21 %, njih 33 % činilo je skupinu između 30 i 40 godina starosti te je 46 % ispitanika bilo u dobi između 40 i 65 godina. Spolna struktura ispitanika jest sljedeća: žene su činile čak 94,9 % uzorka, dok su muškarci bili zastupljeni s 5,1 %. Ispitanici su u najvećem postotku (61,5 %) bili visokoobrazovani te su se izjasnili da imaju visoku stručnu spremu. Ostali ispitanici po stupnju obrazovanja izjasnili su se na sljedeći način: 28,2 % ispitanika ima završen poslijediplomski magistarski studij, 7,7 % izjavljuje da ima završenu višu školu, dok 2,6 % ispitanika ima završen poslijediplomski doktorski studij.“ (Hrstić i Radočaj Jerković, 2023, str. 12–13).

Najveći udio ispitanika čine edukanti muzikoterapije neformalnoga obrazovanja (21 ispitanik, tj. 53,8 %), zatim slijede kvalificirani muzikoterapeuti (9 ispitanika, 23,1 %), a nakon njih studenti muzikoterapije (3 ispitanika, tj. 7,7 %).

U nastavku istraživanja prikazani su odgovori ispitanika na temu pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima. Na postavljena se pitanja moglo odgovoriti vrijednostima od 1 do 5, pri čemu je 1 značilo u potpunosti se ne slažem, a 5 u potpunosti se slažem.

Ocjene ispitanika na zasebne tvrdnje o važnosti pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima prikazane su u tablici 4. Pitanja su navedena prema redoslijedu izloženom u anketnome upitniku.

Najniže je ocijenjeno pitanje broj 3: Pjevanje podjednako pomaže svim klijentima bez obzira na teškoće koje imaju, dok se većina ispitanika slaže s pitanjem broj 1: Pjevanje je važno muzikoterapijsko sredstvo koje su ocijenili najvećom ocjenom u ovoj skupini pitanja s 4,59.

Na pitanje u vezi sa sastavnicama muzikoterapijskoga rada koje prema mišljenju ispitanika najpovoljnije djeluju na klijenta tijekom tretmana,

ispitanicima je bilo omogućeno odabrati više ponuđenih odgovora. Odgovori su navedeni prema redoslijedu izloženom u anketnome upitniku.

Dominantan je odgovor Ostvaren odnos klijenta i terapeuta s 27 ili 69,2 % glasova. Zatim slijedi Improvizacija (vokalna, vokalno-instrumentalna ili instrumentalna) s 15 ili 38,5 % glasova. Čak tri odgovora dobila su po 13 ili 33,3 % glasova, a to su: Pjevanje općenito bilo u kojem obliku, Odabrana skladba i Sve značajke podjednako. Odgovor Glas terapeuta dobio je 12 ili 30,8 % glasova, dok je odgovor Glazbene sastavnice u interpretaciji dobio svega 8 ili 20,5 % glasova (Hrstić i Radočaj Jerković, 2023, str. 16).

Na isti način obrađeno je i pitanje broj 12 koje se također sastojalo od višestrukih odgovora. Na pitanje kojom se vrstom improvizacije i glazbeno-izviđačkom strukturom koriste ispitanici tijekom seansi muzikoterapije ukupno je prikupljeno 39 odgovora. Može se zaključiti da, iako su imali mogućnost višestrukog odabira odgovora, ispitanici su se odlučili samo za jedan odgovor, a odgovori su navedeni prema redoslijedu u anketnome upitniku.

Dominantan izbor vrste improvizacije i glazbeno-izvođačke strukture jest odgovor Kombiniram sve tri vrste tijekom seansi s 28 ili 71,8 % glasova. Slijedi odgovor na pitanje Vokalno-instrumentalnu s devet ili 23 % glasova. Odgovor na Vokalnu i Instrumentalnu dobio je po jedan glas, što predstavlja postotak od 2,6 % glasova.

Budući da se željelo istražiti mišljenje o stanjima kod kojih pjevanje najviše pomaže, ispitanicima se ponudio niz pitanja s kojima su trebali iskazati stupanj svoga slaganja, pri čemu je 1 označavalo u potpunosti se ne slažem, a 5 u potpunosti se slažem.

Ocjene su iznesene deskriptivnom analizom te su im pridružene numeričke ocjene, a odgovori su navedeni slijedom izloženim u anketnome upitniku.

Svi su odgovori ocijenjeni višom ocjenom od srednje. Najniže je ocijenjen odgovor broj 23. Hemiplegija s ocjenom 3,51, dok je odgovor pod brojem 14 Demencija dobio najveću ocjenu 4,49. Srednjom je ocjenom ocijenjen odgovor broj 13. Oblik ovisnosti s 3,56. Time je potvrđeno da ispitanici smatraju kako pjevanje najviše koristi kod demencije, a najmanje kod hemiplegije iako je i to stanje pozitivno ocjenjeno. Valja napomenuti kako ocjene iznad 3.5 predstavljaju pretežno slaganje, a ispod 3 pretežno neslaganje s tvrdnjom, tj. stanjem navedenim u anketnome upitniku.

Ispitanike se upitalo da komentiraju, odnosno da daju odgovor na pitanje otvorenoga tipa u pitanju broj 28: Molim Vas sami navedite stanja i teškoće koje

nisu navedene, a za koje smatrate da bi pjevanje u muzikoterapijskom tretmanu izrazito pomoglo.

Po završetku upitnika ispitanici su u pitanju otvorenog tipa naveli sljedeće kategorije: govorni poremećaji (artikulacijski) te jezične teškoće; slušna oštećenja i mucanje; emocionalne teškoće (poteškoće u izražavanju i kontroli emocija, izljevi bijesa i drugo); onkološka stanja; Williams Syndrom i ostali oblici sindroma i depresija. Uz podjelu odgovora na navedene kategorije svakako ne treba zanemariti ispitanike bez prijedloga te ispitanike koji smatraju da pjevanje pomaže korisnicima bez obzira na vrstu teškoća. Istaknut je i prijedlog uporabe metro-ritamskih aktivnosti kao put kojim je lakše doprijeti do korisnika. Vrijedi i istaknuto mišljenje da odabir muzikoterapijske intervencije ovisi o potrebama korisnika, a ne o dijagnozi. (Hrstić i Radočaj Jerković, 2023, str. 17).
Zaključak provedenog istraživanja donosi i sljedeći osvrt:

> „Svrha ovog istraživanja bila je utvrditi mišljenje osoba koje se bave muzikoterapijom o ulozi pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima te istražiti mogućnosti primjene pjevanja u muzikoterapijskoj praksi. Ustanovljeno je da pjevanje u muzikoterapijskim aktivnostima ima vrlo važnu ulogu. Sudionici istraživanja ustvrdili su da prema njihovu iskustvu pjevanje kao muzikoterapijska tehnika ima pozitivne učinke na brojna stanja i bolesti, kao što su različita neurološka, psihološka i emocionalna stanja, kod ovisnosti, poremećaja govora i drugo. Kao najpozitivniji učinak pjevanja u muzikoterapijske svrhe ispitanici su izdvojili utjecaj na rad s korisnicima s demencijom.“ (Hrstić i Radočaj Jerković, 2023, str. 18).

Prema podatcima Svjetske zdravstvene organizacije 47,5 milijuna osoba diljem svijeta živi s demencijom. Alzheimerova bolest odgovorna je za približno 50 do 70 % svih slučajeva demencije. Samo je u Bosni i Hercegovini prema podatcima Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH od 2019., otkada je uvedeno pojedinačno registriranje pacijenata oboljelih od Alzheimerove bolesti, primjetna zastupljenost od čak 82 % slučajeva oboljelih od demencije čiji je uzrok Alzheimerova bolest, s rastućim ukupnim trendom osoba s dijagnozom demencije neovisno o uzroku. Istraživanja pokazuju kako je u BiH broj oboljelih od demencije približno 150.000. Veća je zastupljenost među ženama (19,2 %) u odnosu na muškarce (17,4 %) životne dobi više od 80 godina.[5]

Zdrav način života i kvalitetno provođenje slobodnog vremena sugestije su Svjetske zdravstvene organizacije za smanjenje posljedica Alzheimerove

[5]Zavod za javno zdravstvo FBiH: Svjetski dan Alzheimerove bolesti 2020. Preuzeto s https://www.zzjzfbih.ba/svjetski-dan-alzheimerove-bolesti-2020/ (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

bolesti. Jedna od zdravih životnih navika jest i pjevanje, koje prema mišljenju ispitanika ovoga istraživanja, može značajno pomoći oboljelima.

4.5 Kratak prikaz istraživanja o autorskom pravu i slobodnom korištenju skladbi u muzikoterapijskom procesu

U nastavku je prikaz istraživanja o primjeni autorskog prava i slobodnog korištenja skladbi u muzikoterapijskom procesu. Kraće istraživanje u pisanoj formi provedeno je od studenoga 2022. do travnja 2023. godine. Ovim radom nastojalo se prikazati trenutačno stanje regulacije autorskoga prava za slobodno korištenje skladbi te potaknuti na nova istraživanja iz područja zakona o autorskome i srodnim pravima na području Hrvatske i BiH.

Zbog jasnoće i prikaza istraživanja najprije se donosi opća definicija autorskog prava:

> „Autorsko pravo pripada, po svojoj naravi, fizičkoj osobi koja stvori autorsko djelo. Nositelj prava je fizička ili pravna osoba, različita od organizacije za kolektivno ostvarivanje prava, koja je nositelj autorskog prava ili srodnog prava ili koja na temelju ugovora o korištenju prava ili ovoga Zakona ima pravo na udio u prihodima od prava.“ [6]

Nakon općeg definiranja autorskog prava vrijedi se osvrnuti na njegovo trajanje i vremenska ograničenja:

> „Autorsko pravo traje za života autora i sedamdeset godina nakon njegove smrti, bez obzira kada je autorsko djelo zakonito objavljeno. Autorsko pravo na anonimnom autorskom djelu te objavljeno pod pseudonimom traje sedamdeset godina od zakonite objave tog djela. Prestankom autorskog prava, autorsko djelo postaje javno dobro, te se može slobodno koristiti uz obvezu priznanja autorstva, poštivanja autorskog djela te časti ili ugleda autora.“[7]

[6] *Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, Narodne novine* 111/21, čl. 4 st. 1 (ZAPISP, čl. 4 st. 1) i ZAPISP, čl. 4 st. 5. Preuzeto s: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_111_1941.html (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

[7] HDS ZAMP. Autorsko pravo: O autorskom pravu. Preuzeto https://www.zamp.hr/autorsko-pravo/o-autorskom-pravu/pregled/467/o-autorskom-pravu (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

Autorsko djelo smatra se objavljenim ako je učinjeno dostupnim javnosti uz pristanak nositelja prava. Slobodno korištenje skladbi najčešće obuhvaća uporabu djela u obliku prerade, obliku za korištenje u nastavi i znanstvenim istraživanjima uz poseban naglasak na uporabu djela nepoznatih autora. U knjizi Autorska prava i mediji ovako se pojašnjava pravo prerade autorskoga djela:

> „Pravo prerade (ZASPA, čl. 33) je pravo da se izvorno djelo prevede, dramski ili muzički obradi, promijeni ili na bilo koji drugi način preradi, što obuhvaća i slučaj kada se izvorno djelo u neizmijenjenom obliku uključi ili ugradi u novo djelo. Preradom izvornog/ osnovnog/prethodnog djela u pravilu nastaje novo autorsko djelo. Djela nastala preradom, kao što su: prevodi, prilagođavanja, muzički aranžmani, muzičke obrade i druge prerade izvornih autorskih djela koje predstavljaju individualnu duhovnu tvorevinu, zaštićena su kao samostalna autorska djela (ZASP, čl. 6). Prava na djelima prerade imaju i autori prerade, a i autori izvornog djela, sve u zavisnosti od okolnosti slučaja.“ (Mešević, 2022, str. 39).

U nastavku istraživanja uspoređuje se zakonska regulacija autorskog prava u Republici Hrvatskoj i BiH te osvrt na zakonsku regulaciju slobodnog korištenja skladbi. Zbog jasnoće vrijedi istaknuti i ovaj osvrt:

> „Zakonodavac je u objema državama predvidio određena ograničenja i izuzetke odnosno situacije u kojima su imovinska prava autora ograničena. To znači da se djelo može koristiti za određene svrhe i u određenome opsegu, iako autor to nije izričito dopustio. Smatra se da postoje prilike u kojima, pored interesa autora da iskorištava svoje djelo, postoji još neki opravdan, javni ili osobni interes koji treba zaštititi.“ (Hrstić, 2024, b, 196.)

U nastavku je i osvrt na iznimku u tretmanu autorskih prava za potrebe osoba s poteškoćama u razvoju o čemu možemo pročitati sljedeće:

> „Za potrebe osoba s invaliditetom dopušteno je, bez suglasnosti autora i bez plaćanja autorske naknade, umnožavanje i stavljanje u promet autorskoga djela, ako to djelo ne postoji u traženome obliku, ako je njegova upotreba u izravnoj vezi s invaliditetom tih osoba i u obujmu koji zahtijeva određena vrsta invaliditeta i ako to umnožavanje i stavljanje u

> promet nije učinjeno radi ostvarivanja posredne ili neposredne imovinske koristi“ [8]

Nakon kraćeg prikaza zakonskih okvira regulacije autorskog prava slijedi i prikaz odabranih primjera slobodnog korištenja skladbi u muzikoterapijskom procesu. Tri se skladbe koriste u muzikoterapiji te su skladane za potrebe edukaciji uz dopuštenje autora odobrene za slobodno korištenje u terapijskome procesu. Četvrti je primjer iznimka te predstavlja objavljenu i snimljenu autorsku skladbu skladanu za potrebe edukacije, kao himna studenata muzikoterapije.

4.5.1 Pozdravna pjesma za slobodno korištenje u muzikoterapiji

Primjer skladane pjesme za slobodno korištenje u muzikoterapiji svakako je i skladba „Dragi ljudi, dobar dan“ autorice Dajane Miloš. Za prikazanu skladbu vrijedi i sljedeći osvrt:

> „Prema načinu primjene u radu autorica skladbe odlučuje se za slobodno korištenje bez naknade i dobrovoljne prijave u Hrvatsko društvo skladatelja. Valja napomenuti kako je odluka o prijavi djela u Hrvatsko društvo skladatelja te ostvarenju autorske naknade predviđene Zakonom o autorskome pravu i srodnim pravima prepuštena osobnoj odluci autora jer do sada u Republici Hrvatskoj nije definirana primjena skladbi u terapijske svrhe.“ (Hrstić, 2024, b, str. 197).

Pjesma je nastala u radu s grupom u sklopu istraživanja za specijalistički rad na temu „Primjena i učinci muzikoterapije u gerontologiji“ 2019. godine, tijekom provođenja muzikoterapije u Domu za starije osobe u Novigradu istarskome. Također, objavljena je i u radu koji govori o primjeni tradicijske glazbe u muzikoterapiji. Po završetku istraživanja i nakon objave rada skladbu je prema dopuštenju autorice moguće slobodno koristiti kao oblik pozdravne pjesme za uvod u grupnu seansu muzikoterapije. Autorica također navodi kako se skladba može koristiti i pri isticanju omiljene aktivnosti korisnika, uz izgovor njegova imena kako bi se osvijestila prisutnost svakoga člana unutar grupe. (Miloš i Gortan-Carlin, 2022, str. 329).

---

[8]Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima BiH („Službeni glasnik BiH“ 7/02). Preuzeto s https://www.ipr.gov.ba/upload/documents/dokumenti_podstranice/arhiva/arhiva_hr/zakon%20o%20autorskim%20i%20srodnim%20pravima%20u%20bosni%20i%20hercegovini-hrv.pdf (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

4.5.2 Primjer skladbe narodnoga podrijetla bez objave autora

Drugi je primjer skladba koja se koristi u Orff muzikoterapiji tijekom individualnih i grupnih seansi zbog stimulacije pokreta i izgovaranja vokala, tj. glasova. Riječ je o afričkoj skladbi „Salibonani“ koja se primjenjuje i kod nas u edukacijama Orff muzikoterapije, koje organizira Hrvatska udruga muzikoterapeuta, ali i u promociji glazbene pedagogije Carla Orffa, poznate kao Orff Schulwerk.

Budući da autori skladbe do danas nisu pronađeni ili obznanjeni javnosti, vidljivo je kako se radi o slobodnu korištenju djela nepoznatog autora u terapijske i obrazovne svrhe. (Hrstić, 2024, b, str. 199).

4.5.3 Primjer prerađene autorske skladbe korištene u muzikoterapijskome procesu

U nastavku je primjer skladbe kojoj je poznat autor te se ista u obliku prijevoda prerade koristi na hrvatskome jeziku u nekoliko modifikacija teksta koje će biti prikazane u nastavku. Riječ je o preradi skladbe „Rhytm everywhere“ autora Christa Browna, a preradu je za uporabu napisala i prilagodila mlada muzikoterapeutkinja Tena Duran. Nadalje, tekst na hrvatskome jeziku zapravo je književna prerada bez promjene u notnome zapisu te je, ovisno o vrsti ponuđene aktivnosti u muzikoterapijskome procesu, osmišljen za nekoliko različitih uloga. Skladba je također dostupna u udžbeniku za Glazbenu kulturu za 5. razred osnove škole. Opisana pjesma može se koristiti u nekoliko oblika: kao pozdravna i završna pjesma te pjesma za igru skrivača i izražavanje emocija (Hrstić, 2024, b, str. 201).

4.5.4 Pjesma studenata muzikoterapije

Posljednji prikazani primjer iznimka je u odnosu na prethodne zbog svrhe i namjene nastanka autorskoga djela. Riječ je o skladbi „Mi slavimo ljubav“ napisanoj kao pjesmi za Poslijediplomski specijalistički studij Kreativne terapije – smjer Muzikoterapija na Akademiji za umjetnost i kulturu u sastavu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Autorica je teksta i glazbe muzikoterapeutkinja i glazbenica Marina Hojsak, dok aranžman potpisuje Daniel Hojsak. Skladba je prijavljena u Hrvatsko društvo skladatelja u siječnju 2023. godine i izvodi se u prigodama važnim za studij Muzikoterapije uz dopuštenje autorice.

U dogovoru s pomoćnicom ravnatelja Zavoda za intelektualno vlasništvo BiH preporučeno je naglasiti sljedeće:

> „Ni u jednom od navedenih zakona o autorskom pravu i srodnim pravima se ne reguliraju pojedinačni slučajevi uporabe glazbe u terapijske svrhe, već se upravo kroz izuzetke i ograničenja autorskog prava rješava pitanje uporabe autorskih djela u korist nekih opravdanih, javnih ili osobnih interesa koje treba zaštititi. Također, ZASP ne može se regulirati položaj osoba koje primjenjuju muzikoterapiju u ustanovama koje brinu o osobama sa poteškoćama u razvoju, jer to nije predmet reguliranja ZASP. Također je potrebno utvrditi je li glazba koja bi se koristila u terapijske svrhe, u javnom domenu (ako je riječ o klasičnoj glazbi) odnosno, je li isteklo razdoblje zaštite autorskog prava (Autorsko pravo traje za života autora i 70 godina nakon njegove smrti).“ (Hrstić, 2024, b, str. 202)

Zaključni osvrt o regulaciji autorskih prava za slobodno korištenje skladbi u terapijske svrhe iznesen je u dogovoru s pomoćnicom ravnatelja Zavoda za intelektualno vlasništvo BiH 6. veljače 2024. godine.

5 Rasprava i evaluacija

U ovom poglavlju donosi se analitička rasprava i međusobna povezanost triju provedenih i objedinjenih istraživanja. Tako je u nastavku prikazan i osvrt na svrhu provedbe svakog od njih.

Svrha provedbe prvog istraživanja o primjeni pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima bila je utvrditi mišljenje osoba koje se bave muzikoterapijom o ulozi pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima te istražiti mogućnosti primjene pjevanja u muzikoterapijskoj praksi. Ustanovljeno je kako pjevanje u muzikoterapijskim aktivnostima ima vrlo važnu ulogu. Sudionici istraživanja ustvrdili su da prema njihovu iskustvu pjevanje kao muzikoterapijska tehnika ima pozitivne učinke na brojna stanja i bolesti, kao što su različita neurološka, psihološka i emocionalna stanja, kod ovisnosti, poremećaja govora i drugo. Kao najpozitivniji učinak pjevanja u muzikoterapijske svrhe ispitanici su izdvojili utjecaj na rad s korisnicima s demencijom.

Drugo istraživanje odnosilo se na primjenu autorskog prava i slobodno korištenje skladbi u muzikoterapijskom procesu. Uvidom u Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima Republike Hrvatske može se zaključiti kako je njime regulirana zaštita autorskih djela pravnih osoba te uporaba dijela nepoznatih autora. No, u istomu se zakonu izričito ne spominje zaštita autorskih skladbi koje

se koriste u medicinske i terapijske svrhe s obzirom na specifičnu prirodu njihove uloge i nastanka. Na sličan način reguliran je i Zakon o zaštiti autorskih prava Asocijacije muzičkih izvođača i stvaralaca (AMUS) u Bosni i Hercegovini. AMUS je Udruženje Asocijacija kompozitora-muzičkih stvaralaca koje je osnovano 2000. godine.

Kako bi se detaljnije istražila ova problematika, valjalo je poći od prvotne namjene nastanka navedenih dijela, tj. stvaranja istih za potrebe edukacije i/ili nastave iz muzikoterapije. Budući da u Hrvatskoj postoje tri razine neformalne edukacije iz muzikoterapije, kao i studij Kreativne terapije (smjer Muzikoterapija), posve je razumljiva potreba za stvaranjem skladbi koje će biti korištene i u praktičnoj primjeni i u radu s korisnicima, odnosno i izvan nastavnoga procesa.

Kako bi se lakše predstavila sveobuhvatna uloga stvaranja pjesama u muzikoterapijskome procesu kao oblik komunikacije između korisnika i terapeuta, najprije je opisano stvaranje skladbi u muzikoterapiji, predstavljen je povijesni tijek regulacije autorskoga prava u Hrvatskoj i BiH uz osvrt na trenutačnu zakonsku regulaciju), a zatim i odabrana četiri primjera najčešće primjene skladbi. Primjena se odnosila na uloge pozdravne, višefunkcionalne i završne pjesme u terapijskome procesu te stvaranje skladbe za posebne prigode – „Pjesma studenata muzikoterapije“.

Razgovor i dopis s autoricama potvrdio je poznavanje Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima u Hrvatskoj, ali i njihovo dopuštenje za slobodno korištenje skladbi u nastavnome i terapijskome procesu. No, dopuštenju unatoč, dvije autorice nisu pristupile prijavi skladbi u Hrvatsko društvo skladatelja. Pri tome valja naglasiti kako je prijava slobodna korištenja autorskoga djela dobrovoljna odluka autora koja ne podliježe zakonskim uvjetima i ograničenjima.

Također, Odjel članstva Hrvatskoga društva skladatelja ovu praksu pojašnjava činjenicom kako autor slobodno može prijaviti svoje autorsko djelo u zaštitu HDS-a uz dopuštenje slobodna korištenja radi edukacije, ako postoji opravdana primjena toga istog djela u emisijama i javnim nastupima edukativna sadržaja. Za takva se emitiranja autoru naplaćuje honorarni iznos utvrđen zakonom.

U trećem su provedenom istraživanju pobliže predstavljeni neki od modela i metoda u muzikoterapiji. Budući da je jedna od središnjih poveznica ovog rada prikaz povezanosti muzikoterapije i umjetnosti kroz fenomenologiju tjelesnosti, jasno se nameće povezanost pokreta i aktivnih muzikoterapijskih pristupa.

Receptivnoj metodi pripada model vođene imaginacije i glazbe dok su svi ostali opisani modeli pribrojeni aktivnoj metodi. Tomu također valja pridodati činjenicu kako u svim aktivnim modelima pokret nije samo odgovor i

reakcija, nego sredstvo stvaranja zvuka (npr. pljeskanje, stupanje). Jedan od ciljeva muzikoterapije jest i osvještavanje vlastitoga tijela u prostoru što je prikazano kroz opis Orff muzikoterapije i njezina uporišta u Orff Schulwerku te terapiji pokretom i plesom kroz multisenzorno djelovanje glazbe.

6 Zaključak

U ovom radu pobliže su predstavljena dosadašnja istraživanja o primjeni muzikoterapije na području BiH i Hrvatske kroz sistematizaciju triju objavljenih vlastitih radova u sklopu doktorskog studija Kulture i umjetnosti na Doktorskoj školi Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.

Cilj rada bio je ukazati na modele i metode muzikoterapije koji su zastupljeni u praktičnoj primjeni na području BiH i Hrvatske, čije su najvažnije odlike improvizacija i muzički odgovor (od kojih je jedan i pokret) kao i najznačajnija područja primjene muzikoterapije na ovim prostorima (kroz pravni, umjetnički i fenomenološki okvir istraživanja). Pozornost je također usmjerena i na primjenu pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima kroz provedeno istraživanje među djelatnim muzikoterapeutima. Dodatan aspekt razumijevanja primjene muzikoterapije prikazan je i kroz osvrt na primjenu zakona o autorskom pravu i slobodno korištenje skladbi u muzikoterapijskom procesu.

Iako u SAD-u postoji preko 100 različitih modela muzikoterapije, zbog lakšeg razumijevanja zadržalo se na onima koji su najpoznatiji i najčešće korišteni u praksi, a time i zastupljeni na studiju muzikoterapije u Hrvatskoj. Na sličan način, uz ograničeno teritorijalno okruženje, postupilo se i u istraživanju o primjeni pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima te načinu primjene zakona o autorskom pravu u slobodnom korištenju skladbi tijekom muzikoterapijskog procesa.

Budući da je središnja poveznica ovog rada sistematizacija dosadašnja istraživanja o različitim sociokulturnim kontekstima muzikoterapije kao discipline na području Hrvatske i BiH, jasno se nameće povezanost pokreta i aktivnih muzikoterapijskih pristupa.

Primjena pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima kao i zakona o autorskom pravu tijekom slobodnog korištenja skladbi u muzikoterapijskom procesu dodatno potvrđuju izraženo zanimanje za muzikoterapiju kao mladu i nedovoljno istraženu disciplinu.

Korisno je napomenuti kako je izbor umjetničkog, pravnog, kulturološkog i fenomenološkog aspekta u ovom radu uvjetovan i najčešćom primjenom elemenata muzikoterapije na teritorijalno ograničenom području.

Povezanost tema prikazanih u radu ogleda se prije svega u interdisciplinarnom pristupu te izboru aspekata najčešće primjene muzikoterapije na području Hrvatske i BiH.

Do potvrde njihove međusobne povezanosti došlo se uvidom u kliničku primjenu muzikoterapije te objavljenu i dostupnu znanstveno-stručnu literaturu.

Jasno se može uočiti kako se primjenjivost pristupa srodnih disciplina ogleda u praktičnom (kliničkom i kreativnom) te u znanstvenom kontekstu (kroz stvaranje nove znanstveno-stručne literature).

Ovaj je rad još samo jedan korak u potvrdi multidisciplinarnog pristupa muzikoterapiji kao znanstvenoj disciplini kroz povezanost umjetnosti, fenomenologije tjelesnosti i pravne struke. Kao takav može biti poticaj za nastavak srodnih istraživanja te osvještavanju društva o dobrobiti višestruke primjene muzikoterapijskih intervencija.

Zahvala

Zahvala se upućuje svima koji su doprinijeli objedinjavanju prethodno provedenih istraživanja u novi rad te pružili podršku motivacijom, savjetima, statističkom obradom podataka, lektorstvom i prijevodom teksta te sudjelovanjem u istraživanjima: Stanislavi Talić, Ivani Bevanda-Lesko, Teni Duran, Dajani Miloš-Uzelec, Andrei Prenka, Špelli Lotti Knoll, Marini Hojsak, Maji Milićević, Gillian Howell, Alphi Woodward, Barbari Wheeler, Jasenki Horvat, Senem Krispler, Josipu Merdži, Tatjani Vitomir, Romani Matanovac Vučković, Renati Pehar, Mirni Sabljar, Zoranu Pervanu, Ivi Ćorić, sudionicima istraživanja o primjeni pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima, studijskoj savjetnici izv. prof. dr. sc. Antoaneti Radočaj-Jerković.

Izjava o sukobu interesa

Autorica nije navela potencijalni sukob interesa u svezi s istraživanjem, autorstvom i/ili objavljivanjem ovog članka.

Literatura

Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku. O studiju: Sveučilišni specijalistički studij Kreativne terapije, službena mrežna stranica studija. Preuzeto s

http://www.uaos.unios.hr/poslijediplomski-specijalisticki-studij-kreativne-terapije/, (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

Bruscia, K. (1987). Improvisational Models of Music Therapy, str. 19–20. Philadelphia: Temple University. Izvor: https://www.researchgate.net/publication/284236684_Professional_identity_issues_in_music_therapy_education (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

Bujanović, G. i Martinec, R. (2019).Utjecaj muzikoterapije na socijalnu komunikaciju u osoba s poremećajem iz spektra autizma. Medica Jadertina, 49 (3–4), 208–209. DOI: https://doi.org/10.57140/mj Izvor: https://hrcak.srce.hr/234929 (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

Bulatović Stanišić, S, (2019). Muzikoterapija-muzika kao lijek. Varaždinski učitelj: digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje, 2, 7–8. Izvor: https://hrcak.srce.hr/file/327070, (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

Crnković, D. i dr. (2020). Muzikoterapija–umjetnost glazbe kroz umijeće liječenja: Uvod., str. 12. Zagreb: Slap. Izvor: https://www.nakladaslap.com/public/docs/knjige/Muzikoterapija-Uvod.pdf (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

European Music Therapy Confederation – EMTC. Current status and membership. Preuzeto s https://emtc-eu.com/about-the-emtc/ (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

HDS ZAMP. Autorsko pravo: O autorskom pravu. Preuzeto s https://www.zamp.hr/autorsko-pravo/o-autorskom-pravu/pregled/467/o-autorskom-pravu (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

Hrstić, L. i Radočaj-Jerković, A. (2023). Primjena pjevanja u muzikoterapijskim aktivnostima. Tonovi: časopis glazbenih i plesnih pedagoga, 38 (1-2), 12–19. Izvor: https://www.academia.edu/119200405/Primjena_pjevanja_u_muzikoterapijskim_aktivnostima (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

Hrstić, L. (2024, a). Osvrt na modele i metode muzikoterapije kroz prizmu fenomenologije tijela i umjetnosti. Obnova: časopis za kulturu, društvo i politiku, 19, (1), 41–52. Izvor: https://hrcak.srce.hr/clanak/471219 (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

Hrstić, L. (2024, b). Autorska prava i slobodno korištenje skladbi u muzikoterapijskome procesu. Hum: časopis Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, 19, (32), 197–205. DOI: https://doi.org/10.47960/2303-7431. Izvor: https://hrcak.srce.hr/328866 (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

Kovačević, A. i Mužinić, L. (2015). Muzikoterapija kao rehabilitacijska metoda za osobe s Alzheimerovom bolešću. Socijalna psihijatrija, 43 (1), 12. Izvor: https://hrcak.srce.hr/file/230813 (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

MedRhytams Therapy. What is NRMT. Preuzeto s https://www.medrhythmstherapy.com/what-is-nmt (datum pristupa: 8. veljače 2026. godine).

Mešević, I. R. (2022). Autorska prava i medij: Autorska imovinska prava: pravo prerade, str. 39. Sarajevo: Centar za promociju civilnog društva. Izvor: https://mediaplaninstitut.wordpress.com/2022/05/26/prirucnik-autorska-prava-i-mediji/ (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

Miloš, D. i Gortan Carlin, I. P. (2022). Upotreba tradicijske glazbe u muzikoterapiji u radu s osobama starije životne dobi. U. I.: Gortan-Carlin I. P., Riman, K. i Bačlija-Sušić, B. (Ur.), 9. Međunarodni znanstveno-stručni muzikološki skup: Iz istarske glazbene riznice "Mùzika: zvuk, logos, odgoj i obrazovanje, terapija" (str. 330–351). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Izvor: https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-skup/724862 (Pribavljeno: 14. lipnja 2026. godine).

Orff, G.(1990). Key concepts in the Orff music therapy: definitions and examples. London: Schott

Sacks, O. (2007). Musicophilia: Tales about music and the brain. New York-Toronto

Wigram, T. i dr. (2002). A Comprehensive Guide to Music Therapy. Theory, Clinical Practice, Research and Training. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers, Izvor: https://pdfroom.com/books/a-comprehensive-guide-to-music-therapy-t-wigram-et-al-jessica-kingsley-2002-ww/ra517yPNgJO (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

Woodward, A. (2015). Tapestry of Tears. An Autoethnography of Leadership, Personal Transformation, and Music Therapy in Humanitarian Aid in Bosnia Herzegovina, (neobjavljena disertacija), 11. Los Angeles: Antioch University. Izvor: https://aura.antioch.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1198&context=etds (Pribavljeno: 10. veljače 2026. godine).

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima BiH ((„Službeni glasnik BiH“ 7/02). Preuzeto s https://www.ipr.gov.ba/upload/documents/dokumenti_podstranice/arhiva/arhiva_hr/zakon%20o%20autorskim%20i%20srodnim%20pravima%20u%20bosni%20i%20hercegovini-hrv.pdf (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima: Narodne novine 111/21, čl. 4 st. 1 (ZAPISP, čl. 4 st. 1). Preuzeto s https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_10_111_1941.html, (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).

Zavod za javno zdravstvo FBiH: Svjetski dan Alzheimerove bolesti 2020. Preuzeto s https://www.zzjzfbih.ba/svjetski-dan-alzheimerove-bolesti-2020/ (datum pristupa: 10. veljače 2026. godine).